
Valstu atbildība par starptautiski prettiesisku rīcību 2001. gads

Šo tekstu Starptautisko tiesību komisija pieņēma 2001. gadā, savā piecdesmit trešajā sanāksmē, un iesniedza Ģenerālajai asamblejai, ietverot to ziņojumā par attiecīgās sanāksmes darbu. Ziņojums, kurā ir ietverti arī komentāri par pantu projektiem, ir pieejams publikācijā “Yearbook of the International Law Commission, 2001” [*Starptautisko tiesību komisijas 2001. gada gadagrāmata*], II sējums (otrā daļa). Teksts ir atveidots tādā redakcijā, kādā tas dots Ģenerālās asamblejas 2001. gada 12. decembra Rezolūcijas 56/83 pielikumā, un labots ar dokumentu A/56/49(Vol. I)/Corr.4.

Autortiesības © Apvienoto Nāciju Organizācija
2005. gads

Valstu atbildība par starptautiski prettiesisku rīcību

PIRMĀ DAĻA STARPTAUTISKI PRETTIESISKA VALSTS RĪCĪBA

I NODAĻA. VISPĀRĒJIE PRINCIPI

1. pants

Valsts atbildība par tās starptautiski prettiesisku rīcību

Jebkuras starptautiski prettiesiskas valsts rīcības juridiskās sekas ir šīs valsts starptautiskā atbildība.

2. pants

Starptautiski prettiesiskas valsts rīcības elementi

Valsts rīcība ir starptautiski prettiesiska, ja šāda rīcība, kas ietver darbību vai bezdarbību:

- a) ir attiecināma uz šo valsti saskaņā ar starptautiskajām tiesībām;
- b) ir uzskatāma par šīs valsts starptautisko saistību pārkāpumu.

3. pants

Valsts rīcības atzīšana par starptautiski prettiesisku rīcību

Valsts rīcības atzīšanu par starptautiski prettiesisku rīcību regulē starptautiskās tiesības. Šo atzīšanu neietekmē tas, ka valsts iekšējās tiesībās šāda rīcībā atzīta par tiesisku.

II NODAĻA. RĪCĪBAS ATTIECINĀŠANA UZ VALSTI

4. pants

Valsts institūciju rīcība

1. Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām jebkuras valsts institūcija rīcība ir uzskatāma par šīs valsts rīcību neatkarīgi no tā, vai šī institūcija īsteno likumdošanas, izpildvaras, tiesu vai jebkuras citas funkcijas, kādu stāvokli tā ieņem valsts pārvaldes struktūrā un vai tā pēc būtības ir valsts centrālās pārvaldes institūcija vai teritoriālā vienība.

2. Institūcija ietver jebkuru personu vai struktūrvienību, kurai ir šāds statuss saskaņā ar valsts iekšējiem tiesību aktiem.

5. pants

To personu vai struktūrvienību rīcība, kuras īsteno valdības varas elementus

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām to personu un struktūrvienību rīcība, kuras saskaņā ar 4. pantu nav uzskatāmas par institūcijām, bet kuras šīs valsts tiesību akti ir pilnvarojusi īstenot valdības varas elementus, ir uzskatāma par valsts rīcību ar nosacījumu, ka attiecīgajā gadījumā šī persona vai struktūrvienība rīkojas šajā statusā.

---

6. pants

To institūciju rīcība, kuras viena valsts ir nodevusi citas valsts rīcībā

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām to institūciju rīcība, kuras viena valsts ir nodevusi citas valsts rīcībā, ir uzskatāma par pirmās valsts rīcību, ja šī institūcija īsteno tās valsts valdības varas elementus, kuras rīcībā tā ir nodota.

7. pants

Pilnvaru vai norādījumu pārkāpšana

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām tās valsts institūcijas, personas vai struktūrvienības, kas ir pilnvarota īstenot valsts varas elementus, rīcība ir uzskatāma par valsts rīcību, ja šī institūcija, persona vai struktūrvienība rīkojas šajā statusā neatkarīgi no tā, vai tā pārkāpj savas pilnvaras vai norādījumus.

8. pants

Valsts vadīta vai kontrolēta rīcība

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām personas vai personu grupas rīcība ir uzskatāma par valsts rīcību, ja, īstenojot šādu rīcību, persona vai personu grupa būtībā rīkojas saskaņā ar attiecīgās valsts norādījumiem vai tās vadībā vai kontrolē.

9. pants

Rīcība, kas īstenota bez vai ārpus oficiālām pilnvarām

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām personas vai personu grupas rīcība ir uzskatāma par valsts rīcību, ja šī persona vai personu grupa būtībā īsteno valdības varas elementus, nesaņemot oficiālas pilnvaras vai rīkojoties ārpus piešķirtajām pilnvarām, un tādos gadījumos, kad tā pieprasa šo varas elementu īstenošanu.

10. pants

Sacelšanās vai cita kustības rīcība

1. Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām sacelšanās kustības, kas kļūst par jauno valsts valdību, rīcība ir uzskatāma par attiecīgās valsts rīcību.

2. Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām sacelšanās vai citas kustības, kurai izdevies izveidot jaunu valsti iepriekš pastāvošās valsts teritorijas daļā vai teritorijā, ko tā pārvaldīja, rīcība ir uzskatāma par jaunās valsts rīcību.

3. Šis pants neskar iespēju attiecināt uz valsti jebkuru rīcību, kas jebkādā veidā ir saistīta ar iesaistītās kustības rīcību un kas atbilstoši 4.–9. pantam ir uzskatāma par valsts rīcību.

11. pants

Rīcība, ko valsts ir atzinusi un pieņēmusi par savu

Rīcība, kas saskaņā ar iepriekšējiem pantiem nav attiecināma uz valsti, tiks uzskatīta par šīs valsts rīcību saskaņā ar starptautiskajām tiesībām tādā gadījumā un tādā apmērā, kādā valsts attiecīgo rīcību ir atzinusi un pieņēmusi par savu.

III NODAĻA.
STARPTAUTISKO SAISTĪBU PĀRKĀPUMS

12. pants
Starptautisko saistību pārkāpuma pastāvēšana

Valsts starptautisko saistību pārkāpums rodas brīdī, kad šis valsts rīcība vairs neatbilst attiecīgo saistību prasībām neatkarīgi no to izcelsmes un rakstura.

13. pants
Valstij saistošās starptautiskās saistības

Valsts rīcība nav uzskatāma par starptautisko saistību pārkāpumu, ja šādas rīcības īstenošanas laikā attiecīgās saistības šai valstij nav saistošas.

14. pants
Starptautisko saistību pārkāpuma laika perioda pagarinājums

1. Par starptautisko saistību pārkāpumu, ko radījusi valsts rīcība, kura pēc būtības nav ilgstoša, ir uzskatāms brīdis, kad attiecīgā rīcība ir īstenota, pat tad, ja tās sekas ir ilgstošas.

2. Par starptautisko saistību pārkāpumu, ko radījusi valsts rīcība, kura pēc būtības ir ilgstoša, ir uzskatāms viss tas laika periods, kurā rīcības īstenošana turpinās un tā ir pretrunā starptautiskajām saistībām.

3. Par starptautisko saistību pārkāpumu, kas pieprasa, lai valsts novērstu attiecīgo notikumu, ir uzskatāms gan brīdis, kad attiecīgais notikums ir īstenots, gan viss tas laika periods, kurā notikums turpinās un tas ir pretrunā starptautiskajām saistībām.

15. pants
Pārkāpums, ko veido kombinēta rīcība

1. Valsts starptautisko saistību pārkāpums, kura cēlonis ir vairāku darbību vai neveiktu darbību virkne, kas kopumā ir definējama kā prettiesiska, rodas brīdī, kad tiek vai netiek veikta attiecīgā darbība, kas, vērtējot kopā ar citām veiktajām vai neveiktajām darbībām, ir pietiekama, lai to varētu uzskatīt par prettiesisku rīcību.

2. Šādā gadījumā par pārkāpumu tiek uzskatīts viss laika periods no pirmās darbības veikšanas vai neveikšanas līdz brīdim, kad tiek pārtraukta atkārtota šo darbību veikšana vai neveikšana un rīcība vairs nav pretrunā starptautiskajām saistībām.

IV NODAĻA.
VALSTS ATBILDĪBA SAISTĪBĀ AR CITAS VALSTS RĪCĪBU

16. pants
Palīdzība vai atbalsts starptautiski prettiesiskas rīcības īstenošanai

Valsts, kas sniedz palīdzību vai atbalstu citai valstij starptautiski prettiesiskas rīcības īstenošanai, ir starptautiski atbildīga par šādu rīcību, ja:

- a) šī valsts tā rīkojas, apzinoties, ka tā ir starptautiski prettiesiska rīcība;
- b) šāda rīcība tiktu uzskatīta par starptautiski prettiesisku, ja to īstenotu šī valsts.

---

17. pants
Starptautiski prettiesiskas rīcības īstenošanas vadība un kontrole

Valsts, kas vada un kontrolē citu valsti, kura īsteno starptautiski prettiesisku rīcību, ir starptautiski atbildīga par šādu rīcību, ja:

- a) šī valsts tā rīkojas, apzinoties, ka tā ir starptautiski prettiesiska rīcība;
- b) šāda rīcība tiktu uzskatīta par starptautiski prettiesisku, ja to īstenotu šī valsts.

18. pants
Citas valsts piespiešana

Valsts, kura piespiež citu valsti rīkoties noteiktā veidā, ir starptautiski atbildīga par šādu rīcību, ja:

- a) neskatoties uz piespiešanu, šāda rīcība tiktu uzskatīta par piespiestās valsts starptautiski prettiesisku rīcību;
- b) piespiedošā valsts to dara, apzinoties, ka tā ir starptautiski prettiesiska rīcība.

19. pants
Šīs nodaļas sekas

Šī nodaļa neskar tās valsts, kas īsteno attiecīgo rīcību, vai jebkuras citas valsts starptautisko atbildību, kā noteikts citos šī dokumenta pantos.

V NODAĻA.
PRETTIESISKUMU IZSLĒDZOŠIE APSTĀKĻI

20. pants
Piekrišana

Vienas valsts spēkā esoša piekrišana noteiktas otras valsts rīcības īstenošanai izslēdz to, ka šāda rīcība ir uzskatāma par prettiesisku pirmās valsts rīcību, tiktāl, ciktāl šī rīcība nepārkāpj attiecīgās piekrišanas robežas.

21. pants
Pašaizsardzība

Valsts rīcība nav uzskatāma par prettiesisku, ja šī rīcība ir tiesisks paš aizsardzības pasākums, kas tiek veikts atbilstoši Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtiem.

22. pants
Saistībā ar starptautiski prettiesisku rīcību veikti pretpasākumi

Vienas valsts rīcība, kas ir pretrunā starptautiskajām saistībām, pret kādu citu valsti nav uzskatāma par prettiesisku tādā gadījumā un tādā apmērā, kādā šī rīcība ir uzskatāma par pretpasākumu, kas veikts pret otru valsti saskaņā ar II nodaļas trešās daļas noteikumiem.

---

23. pants
Nepārvaramas varas apstākļi

1. Valsts rīcība, kas ir pretrunā tās starptautiskajām saistībām, nav uzskatāma par prettiesisku, ja šāda rīcība īstenota nepārvaramas varas apstākļu dēļ, respektīvi, neparedzama rakstura vai neparedzēta gadījuma dēļ, kas ir ārpus šīs valsts kontroles un attiecīgajos apstākļos padara to praktiski nespējīgu pildīt saistības.

2. Pirmā daļa netiek piemērota, ja:

- a) atsevišķu vai kombinācijā ar citiem faktoriem radušos nepārvaramās varas apstākļu cēlonis ir tās valsts darbības, kura uz tiem atsaucas;
- b) valsts ir uzņēmusies šādas situācijas iespējamības risku.

24. pants
Ārkārtas situācija

1. Valsts rīcība, kas ir pretrunā tās starptautiskajām saistībām, nav uzskatāma par prettiesisku, ja ārkārtas situācijā šīs rīcības īstenotājam nav nekāda cita saprātīga veida, kā glābt īstenotāja vai citu īstenotāja aprūpē esošo cilvēku dzīvības.

2. Pirmā daļa netiek piemērota, ja:

- a) atsevišķās vai kombinācijā ar citiem faktoriem radušās ārkārtas situācijas cēlonis ir tās valsts darbības, kura uz tiem atsaucas;
- b) attiecīgā rīcība visticamāk radīs tamlīdzīgas vai lielākas briesmas.

25. pants
Nepieciešamība

1. Valsts nevar pamatot prettiesiskuma neattiecināšanu uz rīcību, kas ir pretrunā tās starptautiskajām saistībām, ar nepieciešamību, ja vien šī rīcība:

- a) nav vienīgā šīs valsts iespēja aizsargāt savas būtiskās intereses no lielām un neizbēgamām briesmām;
- b) nopietni neierobežo tās valsts vai valstu, pret kurām pastāv šādas saistības, vai visas starptautiskās sabiedrības intereses.

2. Jebkurā gadījumā valsts nevar pamatot prettiesiskuma neattiecināšanu ar nepieciešamību, ja:

- a) attiecīgās starptautiskās saistības izslēdz iespēju atsaukties uz nepieciešamību;
- b) attiecīgā valsts ir sekmējusi nepieciešamības stāvokli.

26. pants
Atbilstība imperatīvajām normām

Nekas šajā nodaļā neliedz par prettiesisku uzskatīt jebkuru valsts rīcību, kas ir pretrunā vispārējo starptautisko tiesību imperatīvajās normās noteiktajām saistībām.

---

27. pants
Atsaukšanās uz pretiesiskumu izslēdzošiem apstākļiem sekas

Atsaukšanās uz pretiesiskumu izslēdzošiem apstākļiem atbilstoši šai nodaļai neskar:

- a) attiecīgo saistību izpildīšanu tādā gadījumā un tādā apmērā, kādā vairs nepastāv pretiesiskumu izslēdzošais apstāklis;
- b) jautājumu par jebkādu attiecīgās rīcības radītu materiālo zaudējumu atlīdzināšanu.

OTRĀ DAĻA
VALSTS STARPTAUTISKĀS ĀTBILDĪBAS SATURS

I NODAĻA.
VISPĀRĒJIE PRINCIPI

28. pants
Starptautiski pretiesiskas rīcības juridiskās sekas

Valsts starptautiskā atbildība, kura atbilstoši pirmās daļas noteikumiem iestājas starptautiski pretiesiskas rīcības rezultātā, ietver šajā daļā noteiktās juridiskās sekas.

29. pants
Pienākums turpināt darbību

Saskaņā ar šo daļu starptautiski pretiesiskas rīcības juridiskās sekas neietekmē atbildīgās valsts pienākumu turpināt pārkāpto saistību pildīšanu.

30. pants
Pārtraukšana un neatkārtošana

Valstij, kura ir atbildīga par starptautiski pretiesisku rīcību, ir pienākums:

- a) pārtraukt šo rīcību, ja tā turpinās;
- b) piedāvāt atbilstošus neatkārtošanās apliecinājumus un garantijas, ja apstākļi to pieprasa.

31. pants
Reparācijas

1. Atbildīgajai valstij ir pienākums veikt pilnīgu starptautiski pretiesiskās rīcības radīto kaitējumu reparācijas.

2. Kaitējums ietver jebkādus zaudējumus – gan materiālos zaudējumus, gan morālo kaitējumu –, kas radušies starptautiski pretiesiskās valsts rīcības rezultātā.

32. pants
Iekšējo tiesību aktu neatbilstība

Atbildīgā valsts nevar atsaukties uz saviem iekšējiem tiesību aktiem, lai attaisnotu nespēju izpildīt tās saistības, kas noteiktas šajā daļā.

---

33. pants
Šajā daļā noteiktais starptautisko saistību tvērums

1. Šajā daļā noteiktās atbildīgās valsts saistības var būt īstenojamas attiecībā pret citu valsti, vairākām valstīm vai starptautisko sabiedrību kopumā, ņemot vērā attiecīgo starptautisko saistību būtību un saturu, kā arī pārkāpuma apstākļus.

2. Šī daļa neskar jebkādas no valsts starptautiskās atbildības izrietošās tiesības, kura var tieši rasties jebkurai personai vai struktūrvienībai, kas nav valsts.

II NODAĻA.
KAITĒJUMU REPARĀCIJAS

34. pants
Reparāciju veidi

Pilnīgas tā kaitējuma, kas radies starptautiski prettiesiskas rīcības rezultātā, reparācijas jāīsteno restitūcijas, kompensācijas vai apmierināšanas veidā (atsevišķi vai kombinācijās) atbilstoši šīs nodaļas noteikumiem.

35. pants
Restitūcija

Valstij, kura ir atbildīga par starptautiski prettiesisku rīcību, ir pienākums īstenot restitūcijas darbības, respektīvi, atjaunot to stāvokli, kāds pastāvēja pirms starptautiski prettiesiskās rīcības īstenošanas, ar nosacījumu, ka restitūcija:

- a) nav materiāli neiespējama;
- b) neietver slogu, kas ir pilnībā nesamērīgs ar labumu, kāds tiek gūts, kompensācijas izsniegšanas vietā īstenojot restitūcijas darbības.

36. pants
Kompensācija

1. Valstij, kura ir atbildīga par starptautiski prettiesisku rīcību, ir pienākums kompensēt tās radītos zaudējumus tādā apmērā, kādā šādi zaudējumi netiek atlīdzināti ar restitūcijas darbību īstenošanu.

2. Kompensācijai jāsedz jebkādi finansiāli novērtējami zaudējumi, tostarp zaudētie ienākumi tādā apmērā, kādā tie ir noteikti.

37. pants
Apmierināšana

1. Valstij, kura ir atbildīga par starptautiski prettiesisku rīcību, ir pienākums apmierināt visas prasības par tās rīcības radīto kaitējumu tādā apmērā, kādā tās netiek nosegtas ar restitūcijas darbībām vai kompensāciju.

2. Apmierināšana var ietvert pārkāpuma atzīšanu, nožēlas izteikšanu, oficiālu atvainošanu vai citu atbilstošu rīcību.

3. Apmierināšanai jābūt samērīgai ar nodarīto kaitējumu, un tā nedrīkst tikt īstenota atbildīgo valsti pazemojošā veidā.

---

38. pants
Procenti

1. Procenti par jebkuru principiālu summu, kas jāmaksā saskaņā ar šo nodaļu, ir jāmaksā nepieciešamības gadījumā, lai nodrošinātu pilnas reparācijas. Šī rezultāta sasniegšanai ir jānosaka procentu likme un tās aprēķināšanas metode.

2. Procentus sāk skaitīt no datuma, kad bija jāsamaksā galvenā summa, līdz dienai, kad maksāšanas pienākums ir izpildīts.

39. pants
Līdzdalība kaitējuma radīšanā

Kad tiek noteiktas reparācijas, ir jāņem vērā cietušās valsts, personas vai struktūrvienības, saistībā ar kuru tiek pieprasītas reparācijas, līdzdalība kaitējuma radīšanā, apzināti veicot vai neveicot konkrētas darbības.

III NODAĻA.
NOPIETNI SAISTĪBU PĀRKĀPUMI SASKAŅĀ AR VISPĀRĒJO STARPTAUTISKO
TIESĪBU IMPERATĪVAJĀM NORMĀM

40. pants
Šīs nodaļas piemērošana

1. Šī nodaļa tiek piemērota starptautiskajai atbildībai, kuras iestājas, kad valsts nopietni pārkāpj vispārējo starptautisko tiesību imperatīvajās normās noteiktās saistības.

2. Šādu saistību pārkāpums ir nopietns, ja tas ir saistīts ar rupju vai sistemātisku atbildīgās valsts saistību nepildīšanu.

41. pants
Īpašās nopietnu šajā pantā noteikto saistību pārkāpumu sekas

1. Valstīm ir jāsadarbojas, lai ar tiesiskiem līdzekļiem izbeigtu 40. pantā definētos nopietnos pārkāpumus.

2. Neviens valsts nedrīkst nedz atzīt par tiesisku nopietna pārkāpuma, kā tas definēts 40. pantā, radītu situāciju, nedz sniegt palīdzību vai atbalstu šīs situācijas uzturēšanai.

3. Šis pants neskar citas šajā daļā minētās sekas un tādas tālākas sekas, kas saskaņā ar starptautiskajām tiesībām var izrietēt no pārkāpuma, kuram šī daļa ir piemērojama.

TREŠĀ DAĻA
STARPTAUTISKĀS VALSTS ATBILDĪBAS ĪSTENOŠANA

I NODAĻA.
ATSAUKŠANĀS UZ VALSTS ATBILDĪBU

42. pants
Cietušās valsts tiesības saukt pie atbildības

Valsts, kas ir uzskatāma par cietušo valsti, ir tiesīga saukt pie atbildības citu valsti, ja tā pārkāpusi saistības pret:

a) šo valsti individuāli;

---

b) valstu grupu, kurā šī valsts ietilpst, vai starptautisko sabiedrību kopumā, un šis saistību pārkāpums:

- i) īpaši skar šo valsti;
- ii) pēc būtības ir tāds, kas radikāli maina visu citu valstu pozīciju, pret kurām šīs saistības ir izpildāmas, turpmākā perspektīvā.

43. pants

Cietušās valsts prasību paziņojums

1. Cietusī valsts, kura sauc pie atbildības citu valsti, paziņo savas prasības attiecīgajai valstij.

2. Turklāt cietusī valsts var īpaši norādīt:

- a) kādas darbības jāveic atbildīgajai valstij, lai pārtrauktu prettiesisko rīcību, ja tās īstenošana turpinās;
- b) kāda veida reparācijas tai jāveic saskaņā ar otrās daļas noteikumiem.

44. pants

Prasību pieņemamība

Valsti nevar saukt pie atbildības, ja:

- a) prasība nav iesniegta atbilstoši nevienam piemērojamam noteikumam par prasību valsts piekritību;
- b) prasība ir tāda, kurai piemērojams noteikums par vietējo tiesību aizsardzības līdzekļu izsmelšanu un neviens no vietēji pieejamajiem un efektīvajiem līdzekļiem nav izsmelts.

45. pants

Tiesību saukt pie atbildības zaudēšana

Valsti nevar saukt pie atbildības, ja:

- a) cietusī valsts spēkā esošā veidā ir atteikusies no prasības celšanas;
- b) cietušo valsti var uzskatīt par tādu, kas ar savu darbību ir spēkā esošā veidā piekritusi prasības laika notecēšanai.

46. pants

Vairākas cietušās valstis

Ja vienas un tās pašas starptautiski prettiesiskās rīcības rezultātā ir cietušas vairākas valstis, katra cietusī valsts var saukt pie atbildības valsti, kura īstenoja šādu starptautiski prettiesisku rīcību.

47. pants

Vairākas atbildīgās valstis

1. Ja par vienu un to pašu starptautiski prettiesisko rīcību ir atbildīgas vairākas valstis, tad saistībā ar šo rīcību pie atbildības var saukt ikvienu no šīm valstīm.

2. Šī panta pirmā daļa:

-
- a) neļauj nevienai cietušajai valstij kompensācijas veidā atgūt zaudējumus tādā apmērā, kas pārsniedz tai radītos zaudējumus;
  - b) neskar jebkādas tiesības vērsties pret citām atbildīgajām valstīm.

48. pants

Gadījumi, kad pie atbildības sauc valsts, kas nav cietusī valsts

1. Saskaņā ar otro punktu jebkura cita valsts, kas nav cietusī valsts, var saukt pie atbildības citu valsti, ja:

- a) ir pārkāptas saistības pret valstu grupu, tostarp šo valsti, un šīs saistības ir noteiktas, lai aizsargātu grupas kolektīvās intereses;
- b) ir pārkāptas saistības pret starptautisko sabiedrību kopumā.

2. Jebkura valsts, kurai saskaņā ar šī panta pirmo punktu ir tiesības saukt pie atbildības citu valsti, var pieprasīt no atbildīgās valsts:

- a) pārtraukt starptautiski prettiesisko rīcību, dot apliecinājumu un garantijas par tās neatkārtošanos atbilstoši 30. pantam;
- b) izpildīt reparāciju pienākumu atbilstoši iepriekšējiem pantiem cietušās valsts vai pārkāpto saistību labuma guvēju interesēs.

3. Prasības, kas noteiktas 43., 44. un 45. pantā, attiecībā uz gadījumiem, kad cietusī valsts sauc pie atbildības citu valsti, ir piemērojamas tad, kad citu valsti pie atbildības sauc valsts, kurai ir tiesības to darīt saskaņā ar šī panta 1. punktu.

II NODAĻA.
PRETPASĀKUMI

49. pants

Pretpasākumu mērķis un robežas

1. Cietusī valsts var veikt pretpasākumus tikai pret to valsti, kura ir atbildīga par starptautiski prettiesisku rīcību, lai piespiestu to izpildīt otrajā daļā minētās saistības.

2. Pretpasākumi tiek piemēroti tikai līdz brīdim, kad valsts, kura veic pasākumus pret atbildīgo valsti, vairs nespēj pildīt savas starptautiskās saistības.

3. Pretpasākumi pēc iespējas jāveic tā, lai nodrošinātu minēto saistību īstenošanas atjaunošanu.

50. pants

Saistības, kurām nepiemēro pretpasākumus

1. Pretpasākumi netiek piemēroti:

- a) pienākumam atturēties no draudiem un spēka pielietošanas, kā noteikts Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtos;
- b) pienākumam aizsargāt cilvēka pamattiesības;
- c) humanitāra rakstura pienākumiem, kas aizliedz atriebību;
- d) citiem pienākumiem, kas noteikti vispārējo starptautisko tiesību imperatīvajās normās.

---

2. Valsts, kas veic pretpasākumus, nav atbrīvota no savu saistību pildīšanas:

- a) saskaņā ar jebkuru strīdu izšķiršanas procedūru, kas ir piemērojama starp to un atbildīgo valsti;
- b) cienīt diplomātisko un konsulāro amatpersonu, to telpu, arhīvu un dokumentu neaizskaramību.

51. pants
Samērīgums

Pretpasākumiem jābūt samērīgiem ar nodarīto kaitējumu, ņemot vērā starptautiski prettiesiskās rīcības smagumu un pārkāptās tiesības.

52. pants
Noteikumi par pretpasākumu īstenošanu

1. Pirms pretpasākumu īstenošanas cietušajai valstij:

- a) saskaņā ar 43. pantu jāaicina atbildīgā valsts pildīt saistības, kas tai noteiktas otrajā daļā;
- b) jāpaziņo atbildīgajai valstij par jebkuru lēmumu veikt pretpasākumus un jāpiedāvā tai sarunas.

2. Neatkarīgi no 1.b) punkta cietusī valsts savu tiesību saglabāšanai veic tādus steidzamus pretpasākumus, kādi tai ir nepieciešami.

3. Pretpasākumus nedrīkst īstenot un jau uzsāktie pretpasākumi bez nepamatotas kavēšanās jāpārtrauc, ja

- a) starptautiski prettiesiskā rīcība ir apturēta;
- b) strīds tiek izskatīts tiesā vai šķīrējtiesā, kurai ir tiesības pieņemt pusēm saistošus lēmumus.

4. Šī panta trešā daļa netiek piemērota, ja atbildīgā valsts labticīgi neīsteno strīdu izšķiršanas procedūru.

53. pants
Pretpasākumu pārtraukšana

Pretpasākumi jāpārtrauc tiklīdz atbildīgā valsts ir izpildījusi savas saistības attiecībā uz starptautiski prettiesisko darbību, kas tai noteiktas otrajā daļā.

54. pants
Pasākumi, kurus īstenojušas valstis, kas nav cietusī valsts

Šī nodaļa neskar nevienas valsts tiesības, kas tai piešķirtas saskaņā ar 48. panta 1. punktu, saukt pie atbildības citu valsti, veikt tiesiskus pasākumus pret šo valsti, lai nodrošinātu pārkāpuma novēršanu un reparācijas cietušās valsts interesēs vai pārkāpto saistību labuma guvēju interesēs.

CETURTĀ DAĻA.
VISPĀRĒJIE NOTEIKUMI

55. pants
Lex specialis

Šie panti nav piemērojami tādā gadījumā un tādā apmērā, kādā starptautiski prettiesiskas rīcības pastāvēšanu vai starptautiskās valsts atbildības saturu vai īstenošanu regulē speciāli starptautisko tiesību noteikumi.

56. pants
Jautājumi par valsts atbildību, ko neregulē šie panti

Piemērojamie starptautisko tiesību noteikumi turpina regulēt jautājumus attiecībā uz valstu atbildību par starptautiski prettiesisku rīcību tiktāl, ciktāl tos neregulē šie panti.

57. pants
Starptautisko organizāciju atbildība

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām šie panti neskar nekādus jautājumus par starptautisko organizāciju atbildību vai jebkuras valsts atbildību par jebkuras starptautiskas organizācijas rīcību.

58. pants
Individuālā atbildība

Saskaņā ar starptautiskajām tiesībām šie panti neskar nekādus jautājumus par jebkuras personas, kas rīkojas valsts vārdā, individuālo atbildību.

59. pants
Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūti

Šie panti neskar Apvienoto Nāciju Organizācijas Statūtus.
